

Länsstyrelsen
i Jönköpings län

Meddelande nr 2012:11

Miljö kvalitetsmål och vattenförvaltning – möjlig samordning

- Miljökvalitetsmålen och vattenförvaltningen – möjlig samordning

Meddelande	nr 2012:11
Referens	Anne-Catrin Almér, Naturavdelningen, mars 2012
Kontaktperson	Anne-Catrin Almér, Länsstyrelsen i Jönköpings län, Direkttelefon 036 – 39 52 92, e-post anne-catrin.almer@lansstyrelsen.se
Webbplats	www.lansstyrelsen.se/jonkoping
Omslagsfotograf	Länsstyrelsen i Jönköpings län
ISSN	1101-9425
ISRN	LSTY-F-M—11/11SE
Upplaga	20 exemplar.
Tryckt på	Tryckt på Länsstyrelsen, Jönköping 2012
Miljö och återvinning	Rapporten är tryckt på miljömärkt papper och omslaget består av PET-plast, kartong, bomullsväv och miljömärkt lim. Vid återvinning tas omslaget bort och sorteras som brännbart avfall, rapportsidorna sorteras som papper.

© Länsstyrelsen i Jönköpings län 2011

Innehållsförteckning

Sammanfattning	6
Åtgärdsarbete i vatten inom miljömålsarbetet och vattenförvaltningen i	
Jönköpings län	7
Handlingsplan 2011-2012.....	9
Bilaga 1	11
Åtgärder riktade mot Länsstyrelsen.....	11
Miljömålsens åtgärdsprogram	11
Huvudansvar för åtgärdens genomförande	11
Medverkande i åtgärdens genomförande	12
Åtgärder inom Vattenförvaltningens riktade mot Länsstyrelsen.....	12
Åtgärder riktade mot kommunerna.....	12
I Miljömålsens åtgärdsprogram	12
Huvudansvar för genomförande av åtgärden	12
Medverkande i åtgärdens genomförande	13
Vattenförvaltning.....	13
Referenser	14

Sammanfattning

Både inom vattenförvaltningen och miljömålsarbetet har åtgärdsprogram med syfte att förbättra miljö kvaliteten i vatten, tagits fram. Det finns många samordningsvinster att göra. En genomgång visar att 24 åtgärder i miljö kvalitetsmålen åtgärdsprogram (Åtgärdsprogram för miljömålen för vattnets bästa 2011-2015) har kopplingar gentemot vattenförvaltningens åtgärdsprogram. 17 av vattenförvaltningens åtgärder har en tydlig koppling mot miljömålen, det vill säga är likvärdig eller att miljömålsåtgärden är en del i den större vattenförvaltningsåtgärden.

Åtgärdsarbete i vatten inom miljömålsarbetet och vattenförvaltningen i Jönköpings län

Inom vattenområdet är det mycket som händer just nu. Både inom arbetet med de nationella miljökvalitetsmålen och inom vattenförvaltningen genomförs det åtgärder.

Allt arbete för att förbättra miljön är miljömålsarbete. Detta innebär att även arbetet med vattenförvaltningen kan ses som arbete för att nå miljömålen. När man genomför åtgärder som främjar vattenmiljön så är det **ett** arbete inom **två** system. Likväl har inte arbete med dessa två områden samordnats lika bra som det kunde ha gjorts. Båda syftar till att uppnå en god vattenkvalité och inom båda områdena finns det idag åtgärdsprogram inom vattenområdet som löper fram till 2015.

Inom **miljömålsarbetet** har Länsstyrelsen i Jönköpings län tagit fram ett åtgärdsprogram som omfattar de fyra miljömål som starkast kopplas till vatten och dess miljöproblem (Miljömålen för vattnets bästa, åtgärdsprogram 2011-2015, meddelande nr 2011:01). Dessa är "Bara naturlig försurning", "Ingen övergödning", "Levande sjöar och vattendrag" och "Grundvatten av god kvalitet". Åtgärdsprogrammet löper mellan åren 2011 och 2015. Detta åtgärdsprogram är framtaget av arbetsgrupper bestående av olika aktörer i länet, bland annat Länsstyrelsen, flera av länets kommuner och Skogsstyrelsen (Höglandet och Jönköpings distrikt). Det är Länsstyrelsen som står bakom åtgärdsprogrammet.

Förutom de tydliga vattenmålen är det främst miljökvalitetsmålet Giftfri miljö som berör vattenförvaltningen. Därför ingår även vissa åtgärder från åtgärdsprogrammet för Luftens och hälsans miljömål (meddelande nr 2009:36) i sammanställningen i bilaga 2.

Inom **vattenförvaltningen** har vattenmyndigheterna tagit fram åtgärdsprogram för varje vattendistrikt. Det innebär att för Jönköpings län, som tillhör två distrikt (Västerhavet och Södra Östersjön), finns det två åtgärdsprogram. Dessa åtgärdsprogram är dock mycket lika varandra och den lista på 38 obligatoriska åtgärder är identisk mellan de två olika distrikten. Åtgärdsprogrammen löper mellan 2010 och 2015 och riktar sig i första hand till myndigheter och kommunerna. Länsstyrelsen har varit med att ta fram underlagsmaterial men det är vattenmyndigheterna i varje distrikt som står bakom programmen.

I tabellen nedan finns en kort jämförelse mellan de två olika systemen och deras åtgärdsprogram.

	Miljömål	Vattenförvaltning
Målår	2020	2015
Aktörer	Länsstyrelsen, kommunerna, LRF, HUSH, FVOF	Länsstyrelsen, kommunerna, statliga myndigheter
Omfattning	Allt vatten	Vattenförekomster
Antal åtgärder	47 åtgärder	38 bindande punkter
Åtgärder med kopplingar	24	17
Åtgärder som ej kopplar	23	21

Vattenförvaltningens obligatoriska åtgärdslista är riktad till ett antal aktörer, varav en del inte finns representerade i länet (till exempel SGU, SCB, Naturvårdsverket). Dessa aktörers aktiviteter kommer dock att påverka arbetet med vatten i länet genom till exempel ändrade föreskrifter. De åtgärder som har en klar koppling till aktörerna i länet, antingen som genomförare eller som assistans till andra aktörers genomförande, finns i bilaga 2.

Punkterna på vattenförvaltningens åtgärdslista är obligatoriska och det är en skyldighet enligt lag att genomföra dem. Åtgärderna ska vara påbörjade senast 2012 och hur arbetet går från och med år 2011 rapporteras till vattenmyndigheterna. De obligatoriska punkter som finns med i på 38-listan är i de flesta fall mycket övergripande. I åtgärdsprogrammen har vattenmyndigheterna kommit med förslag på en del mer konkreta åtgärder i anslutning till punkterna (Västerhavet: Möjliga åtgärder, Södra Östersjön: Möjliga faktiska åtgärder och utredningsbehov). Flera av dessa punkter överlappar med miljömålen åtgärder. Till exempel föreslår Västerhavets vattenmyndighet i anslutning till åtgärds punkt 15 och 17, en konkret åtgärd som går ut på information och rådgivning för minskad risk vid användning av växtskyddsmedel. Denna åtgärd ingår redan till stor del i miljömålsåtgärden Giftfri miljö 2. Åtgärden finns åtgärdsprogrammet för Luftens och hälsans miljömål 2010-2014.

Åtgärderna i **miljömålen** åtgärdsprogram är frivilliga. Dock bidrar de 44 åtgärderna till en bättre vattenkvalitet och därigenom till att uppnå miljö kvalitetsnormerna inom vattenförvaltningen. För 24 av åtgärderna finns det en direkt koppling till vattenförvaltningens åtgärder. En del av dessa är identiska med punkterna i vattenförvaltningen medan andra uppfyller punkterna delvis. I bilaga två finns en lista på hur åtgärderna är kopplade till varandra.

Åtgärderna inom miljömålsarbetet följs upp av Länsstyrelsen en gång per år gentemot kommunerna och en sammanställning publiceras på Länsstyrelsens webbplats. I dagsläget sker uppföljningen samtidigt för alla miljömålen. När rapporteringen till vattenmyndigheterna kommer igång 2011 är ambitionen att miljömålsuppföljningen ska samordnas med rapporteringen. Hur samordningen ska göras bestäms då vattenmyndigheternas anvisningar blir klara, inför rapporteringen 2012. Troligen kommer detta under hösten 2011.

Drygt hälften (24 utav 47) av de åtgärder som finns i miljömålen åtgärdsprogram har en tydlig koppling till vattenförvaltningens 38 obligatoriska punkter. Förutom dessa så återfinns några sedan i vattenmyndigheternas egna mer konkreta förslag.

En kategori åtgärder som inte har den tydliga kopplingen är informationsåtgärderna. I vattenförvaltningen finns det inga sådana åtgärder medan det finns ett flertal inom miljömålen. Detta på grund av att miljömålen riktar sig mot en vidare grupp aktörer medan vattenförvaltningen i första hand riktar sig till myndigheter och kommuner. När åtgärdsarbetet kommer igång blir informationen en viktig del även för vattenförvaltningen. Av miljömå-

lens 23 åtgärder som inte har någon direkt koppling med vattenförvaltningens åtgärder är sju rena informationsinsatser till bland annat jordbrukare etc.

Vattenförvaltningen överlappar inte bara de miljö kvalitetsmål som behandlas i åtgärdsprogrammet för vattnets miljömål. Miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö berörs i allra högsta grad av vattenförvaltningen. Även för Giftfri miljö finns det ett åtgärdsprogram: Luftens och hälsans miljömål som det gäller mellan åren 2010-2014. Där finns en hel del åtgärder som rör vatten och ett par av dem återkommer som förslag i vattenmyndigheternas åtgärdsprogram. Exempel på detta är den redan nämnda åtgärden 2: ”Information till hushållen om miljö påverkan av växtskyddsmedel och hushållskemikalier”. Samt åtgärd 10. ”Efterbehandling och åtgärder vid förorenade områden”. En utförlig lista med kommentarer finns i bilagan.

Även miljö kvalitetsmål som Myllrande våtmarker och Ett rikt växt och djurliv berörs av vattenförvaltningen. De målen ingår i åtgärdsprogrammet för djurens och växternas miljömål vilket är under framtagande under 2010-2011 och som kommer träda i kraft 2012.

Både inom vattenförvaltningen och miljömålen arbetar man med att följa upp hur läget ser ut i miljön. Inom vattenförvaltningen väger man ihop ett antal parametrar till ekologisk och kemisk status. Det finns flera parametrar som bygger på biologiska data, likväl har det framförts kritik för att förekomsten av värdefulla arter inte får det genomslag som det kanske borde. Dock finns skyddade områden enligt art- och habitatdirektivet med i vattenförvaltningen och strängast krav gäller.

Inom miljömålen följer man också upp tillståndet i miljön och till sin hjälp när man gör bedömningen, har man ett antal preciseringar som tydliggör hur miljön ska se ut för att miljö kvalitetsmålet ska anses kunna vara uppnått. En av preciseringarna för miljömålet Levande sjöar och vattendrag är just att sjöar och vattendrag ska ha en god ytvatten status. Till skillnad från vattenförvaltningen trycker man dock på att arbetet med att skydda särskilt värdefulla vattendrag kan vara nog så viktigt som att åtgärda sämre. Levande sjöar och vattendrag har ett delmål gällande till 2010 som handlar om åtgärdsprogram för restaurering av länets skyddsvärda vattendrag.

Inom miljömålssystemet kan man söka medel till att utveckla metoder för att följa upp miljömålen, genom så kallade indikatorer. Dessa skulle kunna vara till nytta inom vattenförvaltningens kartläggning och analys. Vissa kvalitetsfaktorer i sin tur borde kunna användas som lämpliga indikatorer. Tidigare har man även kunnat söka pengar för informationsinsatser. Även detta bör man vara medveten om i vattenförvaltningsarbetet.

HANDLINGSPLAN 2012-2013

Information ska utbytas löpande mellan miljömåls- och beredningssekreteriaten. Detta sker genom spridning av minnesanteckningar och deltagande i det utökade beredningssekreteriatet.

Vid externa kontakter ska möjlig samordning mellan miljömålen och vattenförvaltningen alltid övervägas. Exempel vid träffar med kommunerna.

Under 2012 genomförs RUS-projektet ”Vattenförvaltningens kvalitetsfaktorer som indikatorer i miljömåluppföljningen?” som går ut på att ta till vara kunskapen insamlad genom

vattenförvaltningen i miljömålsarbetet. Projektet genomförs i samarbete mellan miljömål och vattenförvaltning.

I verksamhetsplaneringen inför 2013 anger funktionerna ange vad man planerar att genomföra under 2012. Rapporteringen för både vattenförvaltningen och miljömålen sker i samma fil.

Under året fortsätter arbetet med att ta fram en strategi för Länsstyrelsens vattenrelaterade åtgärdsarbete. Strategin kommer att innehålla både åtgärder från vattenförvaltningens och miljömålen åtgärdsprogram.

Miljömålssekreteriatet samordnar ansökningar av medel till miljömålsarbetet som går via RUS (Regional Utveckling och Samverkan i miljömålssystemet). Dessa medel kan användas till att öka samordningen av miljömåls och vattenförvaltningsarbetet. Både miljömålssekreteriatet och beredningssekreteriatet funderar ut och söker projekt som kan vara till nytta för både miljömålen och vattenförvaltningen.

På längre sikt kommer arbetet med miljömålen åtgärdsprogram samordnas med framtagande av nästa åtgärdsprogram för vattenförvaltningen, åtgärdsprogram 2.

Under året tas en långsiktig planering fram över hur miljömålen och klimatstrategins åtgärdsprogram ska tas fram. Samordningen mellan miljömålen och vattenförvaltningen ska tas in i planeringen.

Bilaga 1

Åtgärder riktade mot Länsstyrelsen

MILJÖMÅLENS ÅTGÄRDSPROGRAM

HUVUDANSVAR FÖR ÅTGÄRDENS GENOMFÖRANDE

Bara naturlig försurning

1. Markkalkning
2. Fortsatt ytvattenkalkning
4. Fortsatt och utökad uppföljning
5. Information om försurning och askåterföring

Ingen övergödning

3. Fortsatt information om anläggandet av våtmarker och sedimentationsdammar.
4. Underlag till prioritering och stöd till kommunernas arbete med övergödning
5. Förbättringar av det kommunala ledningsnätet
6. Utredning vid misstänkta övergödningsobjekt

Levande sjöar och vattendrag

1. Rangordna betydelsen av olika vattenvårdsåtgärder inom jord- och skogsbruk i länet.
2. Sjöar och vattendrag ska inventeras med avseende av kulturmiljö.
4. Förbättra spridningen av information från Länsstyrelsen till handläggare och rådgivare på andra organisationer.
5. Utbildningen av entreprenörer i miljöhänsyn vid grävarbeten som påverkar vattenmiljöer.
6. Spridning av information till markägare om vattenhänsyn vid åtgärder i jord- och skogsbruket.
7. Öka naturbrukselevernas kunskap om vattenhänsyn
9. Bevarande av värdefulla vatten genom samverkan kring möjliga långsiktiga skyddsformer.
10. Uppdatera länsplanen för skydd och restaurering av sjöar och vattendrag.
11. Restaurering av dammar enligt framtagna plan
14. Ompröva vattendomar utifrån framtagna prioriteringslista.
15. Verka för att fler fiskevårdsplaner upprättas i länet.
16. Uppföljning av hur upprättade vatten- och fiskevårdsplaner följs.
17. Uppföljning av hur upprättade planer för skyddade områden följs.

Grundvatten av god kvalitet

2. Regional vattenförsörjningsplan
9. Årligt seminarium om dricksvattenförsörjningsplanering

MEDVERKANDE I ÅTGÄRDENS GENOMFÖRANDE

Levande sjöar och vattendrag

3. Konsekvensklassificering för större vägar med transport av farligt gods.
8. Skapa demonstrationsområden i jordbrukslandskapet

Grundvatten av god kvalitet

1. Kommunala vattenförsörjningsplaner
3. Reviderade vattenskyddsområden för större vattentäkter
4. Vattenskyddsområden för samtliga allmänna vattentäkter

ÅTGÄRDER INOM VATTENFÖRVALTNINGENS RIKTADE MOT LÄNSSTYRELSEN

28. Länsstyrelserna behöver göra en översyn och vid behov verka för omprövning av befintliga tillståndspliktiga verksamheter, enligt 9 och 11 kap miljöbalken, vilka kan ha en inverkan på vattenmiljön, särskilt i områden med vattenförekomster som inte uppnår, eller riskerar att inte uppnå, god ekologisk status eller god kemisk status.
29. Länsstyrelserna behöver säkerställa att verksamhetsutövare genomför nödvändig egenkontroll och har de kontrollprogram som behövs för att möjliggöra en bedömning av verksamheternas inverkan på ekologisk, kemisk och kvantitativ status i vattenförekomster.
30. Länsstyrelserna behöver upprätta en plan för sitt åtgärdsarbete med prioritering av avrinningsområden med vattenförekomster som inte uppnår, eller riskerar att inte uppnå, god ekologisk status eller god kemisk status.
31. Länsstyrelserna behöver i sitt arbete med att åtgärda föroreningsskadade mark- och vattenområden, särskilt prioritera de områden som läcker prioriterade ämnen eller särskilda förorenade ämnen, till vattenförekomster som därför inte uppnår, eller riskerar att inte uppnå, god kemisk status eller god ekologisk status.

Åtgärder riktade mot kommunerna

I MILJÖMÅLENS ÅTGÄRDSPROGRAM

HUVUDANSVAR FÖR GENOMFÖRANDE AV ÅTGÄRDEN

Ingen övergödning:

4. Underlag och stöd till kommunernas arbete med övergödning – 30, 32, 33
7. Alla kommuner tar fram en dagvattenstrategi – 36
9. Alla kommuner tar fram en kommunövergripande avloppsplan – 36, 37

Levande sjöar och vattendrag

13. Slamtransport till sjöar och vattendrag ska minimeras

Grundvatten av god kvalitet

1. Kommunala vattenförsörjningsplaner -37
3. Reviderade vattenskyddsområden för större vattentäkter – 34
4. Vattenskyddsområden för samtliga allmänna vattentäkter - 34

5. Lokala miljö- och hälsoskyddsföreskrifter för större enskilda vattentäkter - 35
6. Reservattentförsörjning
9. Tillämpa SGU:s råd och riktlinjer för energibrunnar (Normbrunn-07) (utmaning)

MEDVERKANDE I ÅTGÄRDENS GENOMFÖRANDE

Bara naturlig försurning

2. Fortsatt ytvattenkalkning
4. Fortsatt och utökad uppföljning

Ingen övergödning

6. Utredning vid misstänkta övergödningsobjekt
8. Dagvattengrupper bildas i länet

Levande sjöar och vattendrag

4. Förbättra spridningen av information från Länsstyrelsen till handläggare och rådgivare på andra organisationer
5. Utbildning av entreprenörer i miljöhänsyn vid grävarbeten som påverkar vattenmiljöer
8. Skapa demonstrationsområden i jordbrukslandskapet

Grundvatten av god kvalitet

8. Informationskampanjer till fastighetsägare med enskilt VA

VATTENFÖRVALTNING

32. **Kommunerna** behöver inom sin tillsyn av verksamheter och föroreningskadade områden som kan ha en negativ påverkan på vattenmiljön, prioritera de områden med vattenförekomster som inte uppnår, eller riskerar att inte uppnå, god ekologisk status eller god kemisk status.
33. **Kommunerna** behöver ställa krav på hög skyddsnivå för enskilda avlopp som bidrar till att en vattenförekomst inte uppnår, eller riskerar att inte uppnå, god ekologisk status.
34. **Kommunerna** behöver inrätta vattenskyddsområden med föreskrifter för kommunala dricksvattentäkter som behövs för dricksvattentäktens försörjning, så att dricksvattentäkterna långsiktigt bibehåller en god kemisk status och god kvantitativ status.
35. **Kommunerna** behöver tillse att vattentäkter som inte är kommunala, men som försörjer fler än 50 personer eller där vattenuttaget är mer än 10 m³/dag, har god kemisk status och god kvantitativ status och ett långsiktigt skydd.
36. **Kommunerna** behöver utveckla sin planläggning och prövning så att miljö kvalitetsnormerna för vatten uppnås och inte överträds.
37. **Kommunerna** behöver, i samverkan med länsstyrelserna, utveckla vatten- och avloppsvattenplaner, särskilt i områden med vattenförekomster som inte uppnår, eller riskerar att inte uppnå, god ekologisk status, god kemisk status eller god kvantitativ status.
38. **Kommunerna** behöver i samverkan med länsstyrelserna ta fram underlag och genomföra åtgärder för att minska påverkan från de delar av det rörliga friluftslivets samt båtutrustning som kan ha en negativ inverkan på vattenmiljön, särskilt i områden med vattenförekomster som inte uppnår, eller riskerar att inte uppnå, god ekologisk eller god kemisk status.

Referenser

Länsstyrelsen i Jönköpings län, 2011, Miljömålen för vattnets bästa – åtgärdsprogram 2011-2015, meddelande 2011:01

Länsstyrelsen i Jönköpings län, 2010, Luftens och hälsans miljömål – åtgärdsprogram 2010-2014, meddelande 2009:36

Vattenmyndigheten i Västerhavets vattendistrikt, 2010, Åtgärdsprogram Västerhavets vattendistrikt 2009-2015, rapportnr 2010:04 (Länsstyrelsen i Västra Götalands län)

Vattenmyndigheten i Södra Östersjöns vattendistrikt, 2010, Åtgärdsprogram Södra Östersjöns vattendistrikt 2009-2015

Länsstyrelsen i Jönköpings län
551 86 Jönköping
Telefon: 036-39 50 00
Fax: 036-12 15 58
Webbplats: www.lansstyrelsen.se/jonkoping
E-post: jonkoping@lansstyrelsen.se